

šije i Trnavske egzarhije. Čitatelj bi morao posegnuti za dodatnim izvorima koji objašnjavaju grčku i bugarsku crkvu te njihovu vjersko-političku ulogu. Isto tako autor nije posvetio previše prostora objašnjenju povezanosti Makedonaca i Ohridske arhiepiskopije kao stožerne institucije makedonskog društva, iako je u Hrvatskoj u dva navrata izdana i kronika Ohridske arhiepiskopije od njezinih začetaka do današnjeg dana. Taj važni dio makedonske borbe slabo je obrađen u knjizi i ozbiljna je zamjerka autoru koji hrvatskoj javnosti pokušava dočarati makedonski preporod. Prikaz te borbe manjkav je, nedovoljno objašnjen, zbunjujući i ne daje sintezu književnog, političkog i vjerskog života. Osim toga autor se služi pojmovima koji nisu znanstveno utemeljeni. Primjerice pojam "Tursko carstvo" kolokvijalni je naziv za Osmansko Carstvo koje je nastalo, živjelo i nestalo kao primarno osmansko, a ne tursko. Uostalom, jezik dvora tek je u vrijeme tanzimata bio turski, ali nije potisnuo široko prihvaćen "kulturni i diplomatski" perzijski jezik ili vjerski arapski jezik. Autor je trebao paziti na pojmove jer oni daju važne opise prilika i tendencija. Stoga bi knjiga u skorije vrijeme mogla biti nadopunjena u novom izdanju.

*Vedran Obućina
Društvo za Mediteranske studije,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci*

Prikaz

Matej Šurc i Blaž Zgaga U ime države – Prodaja

Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2013, 368 str.

Knjiga *Prodaja* prvi je dio trilogije *U ime države* koju slovenski istraživački novinari Matej Šurc i Blaž Zgaga posvećuju slovenskoj trgovini i prodaji oružja Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini početkom devedesetih godina, za vrijeme ratnih sukoba na području bivše Jugoslavije. Knjiga je rezultat trogodišnjeg rada, na temelju gotovo šest tisuća službenih dokumenata koje su autori dobili nakon stupanja na snagu slovenskog Zakona o pristupu informacijama, kada je omogućen pristup službenim dokumentima iz ratnog razdoblja, kao i na temelju brojnih razgovora s istaknutim akterima tog vremena. Kada su Šurc i Zgaga počeli istraživati i pisati trilogiju, postavili su dvije hipoteze: da su se političke elite okoristile ratnim profiterstvom, posebno prodajom oružja, te da su prikriivanjem tih zlodjela onesposobile pravosudni sustav. Tema prve knjige, *Prodaja*, koja je prevedena na hrvatski jezik, jest prodaja oružja i streljiva iz skladišta bivše Jugoslavenske narodne armije koje je bilo oduzeto u vrijeme deseterodnevnih sukoba u Sloveniji 1991. godine. Pored uvoda u trilogiju pod naslovom "Tako je započelo", koji prikazuje prijelomne događaje u Jugoslaviji nakon pada Berlinskog zida, knjiga sadrži jedanaest poglavlja obogaćenih brojnim dokumentima, ilustracijama i fotografija-

ma. Na kraju knjige nalazi se popis istaknutih aktera, kazalo objavljenih dokumenata, zemljovidi, kazalo imena i popis kracica.

U prvom poglavlju, "Veleizdaja 'junaka osamostaljenja' i prve nabavke u inozemstvu", autori pokazuju kako su vodeći slovenski i hrvatski političari sklopili vojno savezništvo još puno prije raspada Jugoslavije. U drugom poglavlju, "Bogatstvo 'četvrte najveće armije u Europi'", autori su izložili stvarne dimenzije vojnih snaga Jugoslavenske narodne armije i njihova naoružanja na temelju službenog izvještaja o procjeni imovine i dugova u vezi s vojnim kapacitetima bivše Jugoslavije što ga je 1992. godine za Komisiju Europske zajednice izradio Institut Crest s pariške Ecole Polytechnique. Prema tom izvještaju imovina Jugoslavenske narodne armije iznosila je oko 70 milijardi američkih dolara. Treće poglavlje, "Akcija Nabava ili osvajanje 'vojnog plijena'", odgovara na pitanje o količini streljiva što ga je Jugoslavenska narodna armija držala u vojnim skladištima na slovenskom teritoriju, kao i o količini koju je nakon povlačenja savezne vojske preuzela Teritorijalna obrana.

U četvrtom poglavlju, "Borovnica i specijalna brigada za trgovanje oružjem", autori se bave neobičnim noćnim zbivanjima u skladištu Borovnica kod Ljubljane, gdje su tijekom sukoba u Sloveniji dio oružja prisvojili pripadnici specijalne brigade Moris te ga prodavali Hrvatskoj. U petom poglavlju, "Vražji kamen za vrašku zaradu Viatora", autori razjašnjavaju priču o pražnjenju strateškog skladišta nedaleko od slovensko-hrvatske granice. Teritorijalci koji su čuvali osvojeno skladište bojali su se protunapada Jugoslavenske narodne ar-

mije, no umjesto napadača, usred noći stigli su kamioni koji su odvezli oružje. Pri tome su, kako autori navode, dobro zaradila i transportna poduzeća, zaračunavši prijevoz po vrlo visokim cijenama. U šestom poglavlju, "Ložnica, riznica oružja i fatalne političke tajne", autori predstavljaju ugledne hrvatske osobe kao što su Janko Bobetko i Josip Vukina koje su prezimale pošiljke oružja i streljiva u najvećem vojnom skladištu u Sloveniji. Autori su također opisali i pražnjenje skladišta Zaloška Gorica te zloupotrebe u regionalnim zapovjedništvima Teritorijalne obrane. Dobit od prodaje u Ložnici uplaćena je u Švicarsku, gdje leži bogatstvo od prodaje oružja. U jesen 1991. godine Slovenija je bila jedan od najvažnijih isporučitelja oružja Hrvatskoj, dopuštajući ujedno susjednoj državi i strateške pomake njezinih oružanih snaga preko slovenskog teritorija. Ta kršenja temeljnih odredbi međunarodnog prava autori prikazuju u sedmom poglavlju, pod naslovom "Akcija Prolaz – u Hrvatskoj borci, u Sloveniji turisti".

Osmo poglavlje, "Noćna krađa dokumenata u Ljubljani i 'Vukina Express'", obrađuje Josipa Vukinu, glavnog kupca oružja u Sloveniji, opunomoćenog od Ministarstva obrane Republike Hrvatske, koji je u studenom 1991. godine bio pokraden u Ljubljani. Iz njegova automobila nestao je važan dokument s oznakom "strogo povjerljivo" o gotovinskom plaćanju 321 000 njemačkih maraka za kupnju oružja koji su potpisali Josip Vukina kao opunomoćenik Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Andrej Lovšin, pomoćnik ministra obrane Republike Slovenije. U devetom poglavlju, "Velenjski trgovci u Zadru: oružjem po četnicima, sudom po lihvarima", auto-

ri prikazuju kalvariju hrvatskih branitelja iz tadašnje općine Zadar koje je velenjsko poduzeće prilično oštetilo pri kupnji oružja, oko čega se vodio i sudski spor u Celju. Naime, važnu ulogu u trgovini oružjem imalo je i poduzeće Orbis koje je pripadalo Gorenju, a koje je hrvatskim općinama prodavalo oružje iz skladišta Teritorijalne obrane. U desetom poglavlju, "I u Sloveniji 'za dom spremni'", autori opisuju vojnu obuku i naoružavanje pripadnika Hrvatskih obrambenih snaga, paravojskih postrojbi koje je osnovala Hrvatska stranka prava pod vodstvom Dobroslava Parage i Ante Paradžika. Posljednje, deseto poglavlje, "Slovenska pomoć BiH: za borbu Bošnjaka protiv Bošnjaka", posvećeno je slovenskoj pomoći Bošnjacima u vojnoj obuci i suradnji s Fikretom Abdićem te međusobnom sukobu pristaša Fikreta Abdića i pripadnika Armije Bosne i Hercegovine.

Prva knjiga trilogije *U ime države* detaljno razotkriva gigantske razmjere trgovine oružjem koja se 1991. godine odvijala između Slovenije i Hrvatske. Ona prije svega omogućuje jasan uvid u trgovinu oružjem koji se temelji na službenim dokumentima slovenske države, što jasno pokazuje da je postojao organiziran sustav za trgovinu oružjem iz Slovenije. Riječju, radi se o izvrsnoj knjizi koju treba pozdraviti i preporučiti i stručnoj i široj javnosti koju zanima moderna hrvatska povijest jer otkriva dosad nepoznata poglavlja. Druga knjiga, *Preprodaja*, čija je tema kupnja oružja u inozemstvu i daljnja prodaja Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, i treća knjiga, *Prikrivanje*, koja govori o pojedincima i skupinama koji su zloupotrebljavali državu i njezine institucije, također su u pripremi za objavu na hrvatskom jeziku.

Vrijednost trilogije očituje se i u tome što su 2012. godine autori Šurc i Zgaga za nju dobili međunarodnu nagradu Organizacije za medije Jugoistočne Europe, koja djeluje pod okriljem Međunarodnog instituta za medije.

Velimir Veselinović

Fakultet političkih znanosti, Zagreb

Prikaz

Anastasios Karasavoglou
i Persefoni Polychronidou (ur.)
**Economic Crisis in Europe
and the Balkans: Problems
and Prospects**

Springer International Publishing, Switzerland,
2014, 240 str.

Što se zapravo dogodilo na području jugoistočne Europe tijekom posljednje ekonomske krize, koji su njezini uzroci i kakve posljedice možemo očekivati, pitanja su koja imaju važne reperkusije na društveno-ekonomske odnose u Hrvatskoj trenutačno, ali i u budućnosti. Stoga je razumljivo da čitatelj posegne za knjigom koja sadrži trinaest autorskih priloga prezentiranih 2012. godine na konferenciji *The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries* održanoj u Sofiji, a u nadi da bi pretežno domicilni autori s područja jugoistoka Europe mogli ponuditi svježiju perspektivu i zanimljive odgovore na brojna otvorena pitanja, koja opterećuju i Hrvatsku. No od